

Nr 303.

Av herr Sten m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1944/45 till avlöningar vid de allmänna läroverken m. m.

Frågan om inrättande av ett högre allmänt läroverk i Söderhamn har varit föremål för utredning i betänkande och förslag angående utvidgning av den statliga gymnasieorganisationen, avgivet den 30 april 1940 av för nämnda ändamål tillkallad sakkunnig, och i den till kungl. skolöverstyrelsens utlåtande häröver den 9 oktober 1941 fogade promemorian av föredraganden i ärendet. Huvudsakligen av dessa utredningar kan inhämtas följande angående stadens storlek, lärjungeområdets omfattning och lärjungeantalet.

Ett treårigt kommunalt realgymnasium tillkom i Söderhamn genom Kungl. Maj:ts beslut den 15 augusti 1913. Sedan år 1925 åtnjuter detta ett årligt statsbidrag av 6 000 kronor.

Söderhamn är en centralpunkt för träindustrin och en betydande handelsort. Från och med 1945 kommer staden att bli förläggningort för den nyuppsatta Hälsinge flygflottilj. Det finns anledning förmoda, att stadens folkmängd, som under senare år minskat och som den 1 januari 1944 uppgick till 9 764 personer, sannolikt åter kommer att öka, då den huvudsakliga delen av befälet vid den blivande flygflottiljen skall bo i staden.

Söderhamns samrealskolas lärjungeområde omfattar utöver Söderhamns stad även en icke obetydlig landsbygd, nämligen Ala tingslag, Segersta och Hanebo socknar i Bollnäs tingslag samt delar av Ockelbo och Hamrånge socknar i Gästriklands västra, resp. östra tingslag. Detta område innesluter en befolkning av mellan 45 000 och 50 000 personer.

Gymnasiets lärjungeområde är givetvis betydligt större. Här tillkomma återstående del av Bollnäs tingslag och en del av Arbrå socken i västra Hälsinglands tingslag. Detta lärjungeområdes befolkning torde uppgå till 75 000 å 85 000 personer.

Lärjungeantalet i samrealskolan och det kommunala gymnasiet under senaste 5-årsperiod framgår av nedanstående tabell.

Vid bedömandet av gymnasiets elevantal bör hänsyn tagas till det

L ä s å r	Realskolan	Gymnasiet
1939—40	288	63
1940—41	309	61
1941—42	318	66
1942—43	343	67
1943—44	331	71

förhållandet, att gymnasiet endast har reallinje ävensom att terminsavgifterna äro mycket höga. Trots den senare omständigheten överträffar gymnasiets lärjungeantal motsvarande lärjungeantal vid 13 av de 60 allmänna läroverk, som ha realgymnasium.

Realskolan hör till de största i landet; den intar f. n. 7:e platsen bland de fristående samrealskolorna. En jämförelse utvisar, att den i lärjungeantal överträffar 25 av de 62 allmänna läroverkens realskolor.

Underlaget för ett gymnasium i Söderhamn utgöres, utom av samrealskolan i Söderhamn, av samrealskolan i Bollnäs, högre folkskolan i Edsbyn och kommunala flickskolan i Söderhamn. Sammanlagda elevantalet i dessa skolor torde f. n. utgöra ca 750.

Ett förstatligande av det nuvarande kommunala gymnasiet med enbart reallinje skulle icke medföra någon ändring av läroverkets nuvarande organisation och därför icke heller i och för sig medföra något ökat lokalbehov. På grund av ökningen av antalet elever i realskolan och därmed även av antalet klassavdelningar på detta stadium och som följd av stegrade anspråk på framför allt de naturvetenskapliga institutionerna med avseende på utrymme och utrustning har behov av ökade lokalutrymmen dock gjort sig allt kraftigare gällande. Ett förslag till om- och tillbyggnad av det nuvarande läroverkshuset är under utarbetande. Enligt uppgift kunna de erforderliga lokalutrymmena, däri inräknade tre klassrum för en eventuell latinlinje, åstadkommas för en jämförelsevis låg kostnad, ca 300 000 kronor, inom det nuvarande läroverkshusets murar, bortsett från en obetydlig tillbyggnad. De planerade byggnadsarbetena äro avsedda att påbörjas instundande sommar.

Terminsavgiften till kommunen vid kommunala gymnasiet är f. n. hög; den utgör 120 kronor för såväl lärjungar från skolkommunen som för andra. Befrielser och nedsättningar förekomma dock i stor utsträckning. Sammanlagda uppbörden av nu ifrågakvarande avgifter utgör innevarande år ca 12 000 kronor.

Stadens utgifter för den högre skolundervisningen, kommunala flickskolan inräknad, under femårsperioden 1939—43 framgår av nedanstående tabell, som även upptager den kommunala utdebiteringen under samma år.

Å r	Stadens anslag		Summa	Komm. utdebitering	
	till komm. gymn.	till komm. flicksk.		Brutto	Netto*)
1939	23 092.85	22 573.51	45 665.86	11.60	11.60
1940	22 500.80	26 453.92	48 954.72	11.90	11.90
1941	21 217.67	30 739.87	51 957.54	14.35	11.59
1942	29 610.60 ¹⁾	29 926.81	59 536.91	14.35	11.36
1943	37 976.55 ²⁾	41 048.67	79 025.22	14.00	11.76

*) Efter avdrag av skatteutjämningsmedel.

1) Härav kronor 7 132:21 diverse, huvudsakligen kostnader för skyddsrum.

2) Härav kronor 15 145:08 diverse, huvudsakligen kostnader för skyddsrum.

Stadens nettokostnader för kommunala gymnasiet under tiden 1913—43 utgör ca 750 000 kronor.

Vid skilda tillfällen ha försök gjorts från stadens sida att få gymnasiet förstatligat. Ett sådant försök gjordes 1935 men föranledde ingen åtgärd från Kungl. Maj:ts sida. Ett nytt försök gjordes 1939, då stadsfullmäktige i en den 10 juni dagtecknad skrivelse till Kungl. Maj:t hemställde om förstatligande av gymnasiet. Skrivelsen remitterades för yttrande till den sakkunnige, som 1939 anförtrotts uppdraget att verkställa utredning angående utvidgning av den statliga gymnasieorganisationen. Den sakkunnige tillstyrkte förstatligandet och placerade bland de orter, som kunde ifrågakomma till erhållande av högre allmänt läroverk, Söderhamn i tredje rummet efter Ludvika och Örnsköldsvik. Efter Söderhamn placerades Hässleholm, Kiruna och Arvika. Av nämnda orter har Hässleholm senare fått sitt kommunala gymnasium förstatligat. Örnsköldsvik och Ludvika föreslås i proposition till årets riksdag få sina samrealskolor utbyggda till fullständiga läroverk med real- och latinlinje. Dessutom har Boden, som icke alls kom med i den sakkunniges förslag, senare fått statligt gymnasium. Den sakkunniges förslag remitterades för yttrande till kungl. skolöverstyrelsen. Av överstyrelsens yttrande framgår, att Gävleborgs län icke, som den sakkunnige velat göra gällande, är relativt väl tillgodosett med gymnasier utan tvärtom är missgynnad. I själva verket finner överstyrelsen, att Gävleborgs län hör till de mest missgynnade. Enligt en tabell i överstyrelsens utredning, som f. ö. återfinnes på sidan 7 i *Kungl. Maj:ts proposition nr 207* till årets riksdag, äro endast 5 län sämre lottade, då det gäller förekomsten av statliga gymnasier. — Inom parentes må framhållas, att två av dessa sedermera eliminerats, nämligen Norrbottens och Kristianstads, genom upprättande av statliga gymnasier i Boden och Hässleholm, och ett tredje har alla utsikter att elimineras genom Kungl. Maj:ts förslag i år, att Ludvika skall få gymnasium. Gävleborgs läns ställning har alltså relativt sett ytterligare försämrats sedan 1939. — Föredraganden i skolöverstyrelsen förordade i likhet med den sakkunnige ett statligt gymnasium i Söderhamn. Kungl. Maj:t hänsköt ärendet till 1940 års skolutredning.

Slutligen har stadsfullmäktige förra året i en skrivelse till Kungl. Maj:t hemställt om upprättande i Söderhamn av ett fullständigt statligt gymnasium med latin- och reallinje. Denna framställning remitterades för yttrande till kungl. skolöverstyrelsen. Detta yttrande avgavs den 18 november 1943. Överstyrelsen fann däri, att starka skäl tala för ett förstatligande av kommunala gymnasiet i Söderhamn. Rekruteringsområdet är tillräckligt stort, och lärjungeantalet i de skolor, som utgöra underlag för gymnasiet, är stort. Enligt överstyrelsens mening bör man även fästa stort avseende vid att staden under 30

års tid burit stora kostnader för det kommunala gymnasiet. Med hänsyn till de starka skäl, som tala för att läroverken i regel utrustas med både latin- och reallinje, och då överstyrelsen icke finner förhållandena i Söderhamn motivera något avsteg från denna regel för läroverkets i Söderhamn vidkommande, föreslog överstyrelsen, att gymnasiet utrustas med både latin- och realgymnasium. Med hänsyn till gymnasiets rekryteringsunderlag ansåg överstyrelsen, att även latin-gymnasiet bör vara treårigt. Härmed möjliggöres direkt övergång efter avlagd realexamen till latingymnasiet, vilket medför en stor fördel för elever från de orter i länet, som ha realskola men icke gymnasium. Latingymnasierna i Gävle och Hudiksvall äro fyraåriga.

Kungl. skolöverstyrelsen föreslog alltså, att samrealskolan i Söderhamn från och med budgetåret 1944/45 eller den senare tidpunkt, som Kungl. Maj:t bestämmer, skall ombildas till högre samläroverk med treårigt latin- och realgymnasium, skolande ombildningen tillgå sålunda, att LI³ och RI³ vid ombildningen omedelbart upprättas och följande år successivt följande ringar. Kostnaden under första året av ombildningen beräknas av överstyrelsen till 29 094 kronor och efter fullt genomförd organisation till 98 414 kronor.

Med stöd av ovanstående föreslå undertecknade,

att riksdagen måtte besluta om upprättande i Söderhamn av ett fullständigt läroverk från och med budgetåret 1944/45 i överensstämmelse med kungl. skolöverstyrelsens ovan refererade förslag och att för detta ändamål för samma budgetår bevilja ett anslag på 29 094 kronor.

Stockholm den 22 mars 1944.

H. Sten.

Carl Eriksson.

Elon Andersson.

Nils Holmström.

P. Granath.

Rickard Sandler.